

Tvorba složitějších dotazů pomocí typu CQL, atributu tag a dalšího atributu dle potřeby (zpravidla lemmatu)

I. Vyhledávání jen některých gramatických tvarů slova

Příklad: a) Zjistěte, které tvary má sloveso *kopat* ve všech osobách přítomného času. Ověřte, zda a v jakém poměru se skutečně vyskytují jak tvary podle vzoru *brát* (kopu, kopeš, kopou...), tak tvary podle vzoru *dělat* (*kopám, kopáš, kopají...*).

b) Zjistěte, které tvary tvoří sloveso *kopat* v imperativu.

Možné postupy:

1. postup: lemma + pozitivní filtr

A. 1. typ dotazu: lemma – *kopat*

2. filtr – pozitivní, rozsah hledání od 0 do 0

3. typ dotazu: CQL – vložit tag `[tag="V.....P.*"]`

(tag vytvořen pomocí rozhraní KonText)

4. Ve vyhledané konkordanci vytvoříme frekvenci slovních tvarů.

5. Spočítáme doklady v jednotlivých osobách vždy v jednotném i v množném čísle

B. 1. typ dotazu: lemma – *kopat*

2. filtr – pozitivní, rozsah hledání od 0 do 0

3. typ dotazu: CQL – vložit tag `[tag="Vi.*"]`

(tag vytvořen pomocí rozhraní KonText)

4. Ve vyhledané konkordanci vytvoříme frekvenci slovních tvarů.

2. postup: Složený dotaz typu CQL kombinující lemma a tag

A. 1. Typ dotazu CQL + vložit tag: slovní druh – sloveso + čas – P:

```
[tag="V.....P.*"]
```

(takto zadaný „tag“ je postačující).

2. Máme atribut „tag“ v hranatých závorkách. Uvnitř nich dáme „tag“ ještě do kulatých závorek, aby vypadal takto_

```
[ (tag="V.....P.*") ]
```

3. Potřebujeme připojit sloveso *kopat*. Protože budeme potřebovat více jeho tvarů, zadáme jako součást dotazu „lemma“ podle stejného modelu, podle kterého se vytvořil „tag“ (zvýrazněno jen pro potřeby vysvětlení)

```
[ (tag="V.....P.*") (lemma="kopat") ]
```

4. Potřebujeme tag i lemma „propojit“ – k tomu slouží znak **&**, který vytvoříme kombinací kláves „Alt vpravo“ + „C“ (Alt vlevo v tomto případě nefunguje). Znak bude mezi „tagem“ v kulatých závorkách a „lemmatem“ v kulatých závorkách.

```
[ (tag="V.....P.*") & (lemma="kopat") ]
```

(Pozor na správné „rovné“ uvozovky, mezi žádnými znaky, tj. ani mezi znakem **&** a závorkami není mezera).

5. Ve vyhledané konkordanci vytvoříme frekvenci slovních tvarů.

6. Spočítáme doklady v jednotlivých osobách vždy v jednotném i v množném čísle

Výsledek:

osoba/číslo	tvary podle <i>brát</i>	tvary podle <i>dělat</i>	Poměr
Sg. 1. osoba	24	1	24 : 1
2. osoba	8		Pouze podle <i>brát</i>
3. osoba	278	10	cca 28 : 1
Pl. 1. osoba	36	1	36 : 1
2. osoba	19		Pouze podle <i>brát</i>
3. osoba	128	11	Cca 13 : 1

Závěr: V textech SYN2015 se u tvarů přítomného času nepotvrzuje skutečné kolísání slovesa *kopat* mezi konjugačními typy/vzory *brát* a *dělat*: ve 2. osobě

obou čísel jsou pouze tvary podle vzoru brát, v ostatních osobách se tvary podle typu dělat vyskytují ve srovnání s tvary podle *brát* minimálně.

B. A. 1. Typ dotazu CQL + vložit tag: slovní druh – sloveso + detailní určení slovního druhu – způsob rozkazovací (i)

```
[tag="Vi.*"]
```

(takto zadaný „tag“ je postačující).

2. Máme atribut „tag“ v hranatých závorkách. Uvnitř nich dáme „tag“ ještě do kulatých závorek, aby vypadal takto_

```
[ (tag="Vi.*") ]
```

3. Potřebujeme připojit sloveso *kopat*. Protože budeme potřebovat více jeho tvarů, zadáme jako součást dotazu „lemma“ podle stejného modelu, podle kterého se vytvořil „tag“ (zvýrazněno jen pro potřeby vysvětlení)

```
[ (tag="Vi.*") (lemma="kopat") ]
```

4. Potřebujeme tag i lemma „propojit“ – k tomu slouží znak **&**, který vytvoříme kombinací kláves „Alt vpravo“ + „C“ (Alt vlevo v tomto případě nefunguje). Znak bude mezi „tagem“ v kulatých závorkách a „lemmatem“ v kulatých závorkách.

```
[ (tag="Vi.*") & (lemma="kopat") ]
```

5. Ve vyhledané konkordanci vytvoříme frekvenci slovních tvarů.

6. Spočítáme doklady v jednotlivých osobách vždy v jednotném i v množném čísle

1	<u>p</u> / <u>n</u>	Kopej, nekopej	27
2	<u>p</u> / <u>n</u>	Kopejte, nekopejte	10
5	<u>p</u> / <u>n</u>	nekopejme	1

Závěr: Zatímco přítomní tvary slovesa *kopat* se tvoří převážně podle typu *brát*, imperativ se tvoří výhradně podle typu *dělat*. To je důvod, proč se u tohoto slovesa hovoří o kolísání mezi slovo tvornými typy.

II. Vyhledávání dvou různých gramatických tvarů jednoho slova

Například: Zjistěte, které tvary má podstatné jméno *ložisko* ve 3. a 6. pádě množného čísla.

1. Typ dotazu CQL + vložit tag: slovní druh – N substantivum + číslo: P + pád: 3. a 6. (zatrhneme současně).

Získáme tag: `[tag="N..P[36].*"]`

2. Tag uvnitř hranatých závorek dáme do závorek kulatých. `[(tag="N..P[36].*")]`

3. Připojíme lemma: `[(tag="N..P[36].*")(lemma="ložisko")]`

4. Lemma a tag spojíme znakem `&`:
`[(tag="N..P[36].*")&(lemma="ložisko")]`

5. Ve vyhledané konkordanci vytvoříme frekvenci slovních tvarů.

Výsledek:

Celkem: 3 položky (1 stránka)

	Filter	word	Freq	
1	p / n	ložiscích	102	
2	p / n	ložiskách	76	
3	p / n	ložiskům	30	

Závěr: Ve 3. pádě množného čísla má substantivum *ložisko* pouze 1 tvar *ložiskům*, v 6. pádě množného čísla jsou dubletní tvary *ložiscích* a *ložiskách*, mezi nimiž je menší rozdíl než v poměru 2:1.